

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszámolások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Öröm ének.

Dallam: *Hogy eljött...*

Angyali hír zeng: jer Bethlehembe
Születt Jézus, lásd szemtől-szembe;
Királyok és bölcsek keresik Őt,
A világmegváltót, Idvezítőt.

Szegénységben jött e sárvilágra,
Nem is tett hát Néki tafotára,
És gazdagabb mégis, mégis, mintha
Pólyálták vón' gyémántba, rubintba.

Az Isten, aki csupa szeretet,
Öltött Benne porból való testet
Éppen azért pártatlan a bölcső,
Melyben első álmát szendergi Ő.

Óh nagy jószág, óh égi kegyelem,
Ki Jézusban egybekötözötte
Akarsz minden embert idvezíteni,
Szándékod, óh mely jó, mely isteni!

Egyé lenni Isten dicsérésében,
Egyé lenni emberszeretésben,
Egyé lenni minden szenvedésben,
Egyé lenni minden örövendésben!

Jerünk, szívünk tárjuk ki Előtte,
Szent szerelme színültig hadd töltse,
Szegény, gazdag érezze egy szálíg:
Idvességet csak Benne talál itt!

(Nagyrahén.)

F. Varga Lajos.

Temetési énekek.

I.

Dallam a LXXVIII. zs.:
Az Istenhez az én szómat.

Megszünt már a szív verése...
Lehajtottla pihenésre
Fejét a föld vándora.
Porba tér meg hull pora...
Óh, de fájó volt az élet!
Óh, de jó, hogy semmivé lett!
Nem kínoz már tövise.
Nem fáj most már semmise.

Felhők fölött, csillagon túl,
Onnan a szép, örök honbúl
Égi hang szól, biztató, —
Fájó szívnek, óh, mi jó!...
Jövel, jövel vigasztalás:
Sirt a halál hiába ás,
Életre hí Istenünk;
Fenn, az égben kikelünk.

Indulj útra, utolsóra,
Könyzápor hull koporsódra.
De a könyben ragyog már
Vigasztaló fény sugar.
Mivé lennének óh! e nélkül?
Ha nem nézne ránk az égbül
Szemünk zápora után
Szívnyugtató szívárvány...

II.

Dallam: Nines már szí-
vem félelméő...

Hantok hullnak, betakarják
Halandó por koporsóját.
Ne maradjon semmi belőle;
Ami úgy fáj, míg le nem dőle.

*Hadd pihenjen hős porágyon,
Kellő szóra ilten várjon,
Hogyha eljön majd a napja...
Amint Jézus megmondotta.*

*Hantok hullnak... de ott alul,
Nem halott az, akire hull.
Csak a földi hangot nem érti,
Felkél, ha majd Isten szól néki.
Élet van itt eltemetve,
De nem marad itt örökre ;
Kikél innen s fenn az égben
Virágozik majd fényességben.*

*Vihar járhat a határon :
Édes itt lent ez az álom.
Nem ér ide el semmi bánat,
Ami ártott, az már nem árthat.
Ki itt alszik, virradása
Nem lesz már csak boldogságra...
Éltünk ura, jó Istenünk !
Váltsd valóra édes hitünk...*

Kántor Mihály.

Az év végén.

„Útamat elbeszéltem előtted és te meghallgattál engemet“ — így számolod, így beszélsz a zsoltáríró a 119. zsoltár 26-dik versében.

Ezt a zsoltárt a többiekkel együtt a Jeruzsálembe zárandokoló zsidó nép szokta énekelni.

Amikor elfáradva valamely fordulóponton, valamely magaslat tetejére értek : midőn a megtett út nagyjából már mögöttük volt : akkor csengetett még igazán érzéssel ajkukon e dal.

Fáradt, szegény zárandokok vagyunk mi is. Nagy út van mögöttünk is. Egy évnek sok szenvedéssel, nagy küzdelemmel teljes útja.

Áldassék az Úr neve, hogy idáig is eljutottunk. Hányan dőltek ki pedig mellőlünk jobb- és balfelől. Hányan, kik pedig nálunk sokkal jobbak és erősebbek valának.

Az ő földi utazásuk véget ért és ők már ama mennyei Jeruzsálembe jutottak, ahol az angyalok palmaágakkal jönnek az üdvözült lelkek elébe.

Minket pedig megtartott a megpróbáltatások között az Isten kegyelme, nem hagyott le roskadni a teher alatt és nem vágott ki az élők közül.

Uram, hálás szívvel ismerjük meg jószágodat s midőn útainkat elbeszéljük előtted, a te

meghallgatásodnak tulajdonitunk minden érdemet és csodálkozva kérjük, vajjon, mire tartogatsz bennünket ?

Erőnk felett való útunk volt eddig és az sem lesz könnyebb, ami még előttünk áll. Akár új napokra és új küzdelmekre hívjál, akár a ránk várakozó sírban megnyugtassál.

Mi csak egyet tudunk, hogy akár élünk, akár halunk, mindenképen csak a tied vagyunk.

Ez a tudat adott erőt eddig s ezzel a tudattal hajtjuk le majd fejünk az utolsó éjszakára.

A Zsoltáríró fiúi bizodalommal fordult feléd. Tudta, hogy az ő útai a te útaid is.

Nekünk bizodalmat a Fiú ad, amaz Egyetlen szülött, akinek bölcsőjét csak most állottuk körül.

Az ő érdemeért, Uram és ha a egyházunk, hazánk, a te Országod érdekében is még valami munkát bízál volna ránk, kérjük újabb kegyelmedet. És a megtérésért is, hogy amit adtál, jobban megbecsüljük.

Uram, népedért, a te szent egyházadért is hálálkodunk előtted és megköszönjük, hogy nem engedted a mi futásunkat a télben. A nép és nemzet-pusztító háborúnak telében, a megsemmisülés éjelében.

Vajha mindig meghallgatnál bennünket és mi is megtartanánk a te rendeléseidet s járnánk a te útaidban, azon az úton, melyen a Jézus járt meg tanított.

Vándor.

Ének.

*Mindenható Atyánk, kinek a fényes nap
Dicsfényben lüdüklő, szent, királyi széked.
Nézd, az édesanyák, a hitvesek ajka
Aggódva szól Hozzád. Imát rebeg Néked.
Mert Megváltónk csodás, örömtől-árasztó
Békességet hozó, szent emlékünnepen
Sok fiú volt távol a szülei háztól,
Sok apa sem lehet most se otthol szegény.*

*Pedig a karácsony fehér boldogsága...
Évente egyszer int szeretetre lángja.
Gyülölködés, harag ; betegség és bánat
Az emberre úgyis annyi sokszor támad ;
Legalább most fogjon szegény s gazdag kezél.
Legyenek ma békén az összes nemzetek !
A sok gyilkos fegyver hulljon lábhoz szépen.
Legyen ma mindenki családja körében.*

*Vond el a háború felhőit felőlünk.
Add, Atyánk, hogy boldog legyen ünneplésünk.*

*S templomodban áldva zengjük hatalmadat :
„Dicsőség a magas mennyeiben Istennek
E földön béke és az embereknek...
— Csörgő fegyver helyett — csendes jóakarát.”*

Konrád Zoltán.

A sajtó.

A végéhez hanyatló esztendő utolsó fokán, ebben a bensőségteljes pillanatban, melyben a lélek önmaga felé fordul, szóljunk egy pár szót a sajtóról is.

Sokszor elmondjuk, hogy a sajtót az az erő hozta létre, amely magának a reformációnak is mozgató lelke volt: a haladás lelke.

Ez időtől kezdve a haladás és a sajtó sorsa teljesen egybe kapcsolódik.

És ez valósággal úgy is van. Arról azonban elfelejtkezünk, hogy a haladás útja nem egyenesen emelkedő, hanem úgynevezett spirális pályát képez s hogy a haladás két ellenkező erőnek az eredménye.

Az egyik a reactio, a centralicio; a maradás, a tekintély, a katholicismus elve; a másik az actio, a decentralizacio, a haladás, a szabadság, a reformáció elve. Mind a két elv a másik lebirására, az adott helyzet (amennyiben ez az övé) megtartására, vagy (amennyiben az adott helyzettel szemben áll) annak megváltoztatására törekszik.

Ez az oka, hogy a protestantizmus eszméinek elterjesztésére a könyvnyomtatáshoz fordult. Ez az oka, hogy a modern katholicizmus a protestantizmus és a haladás ellensúlyozására a sajtót a maga számára kisajátította.

Bármilyen hatalmassá lett is ezáltal a régi ellen, a küzdelem eredményén nem történnék semmi változás, ha egyfelől a fejlődő helyzethez képest a haladás eszközeit mi is felhasználtuk volna s a haladás barátainak táborában is nem állott volna be valami eltolódás.

Ez az eltolódás úgy jött létre, hogy a haladás úttörőinek éléről lassan-lassan mi protestánsok lekerültünk és a mi még rosszabb, a haladó csapatokkal némileg szembe is kerültünk.

Ez a mi legnagyobb veszedelmünk. Ez a mi tévesztésünk legegyszerűbb magyarázata. A mi történetünk a haladás története tartoznék lenni s mi magunk is a maradozók közt vagyunk. Mi ismertük fel a sajtó jelentőségét és a katolikusok használják fel azt most ellenünk.

A katolikus sajtó-alap elérte a millió koronát s a sok helyi és alkalmi segédforrások, nyílt vagy titkos támogatások segítségével a hazai róm. kath. rendelkezésére több napilap, számtalan hetilap, néplap, szak- és tudományos közlöny, 7 tekintélyes nyomdai vállalat, tudományos társaság, mind számban, mind tekintélyben növekvő kész gárda áll rendelkezésére, mellyel mi már alig tudjuk felvenni a versenyt.

Hogy mégis felvehettük azt, hivatalos hatóságaink mellett egyfelől a haladás természetes erejének s a sokszor általunk is rossz szemmel nézett felvilágosító szellemű áramlatoknak és főleg a protestáns sajtó működésének s ebben megbizonyított valóságos emberfeletti szolgálatainak köszönhetjük.

Erre a működésre megnyugvással és büszkeséggel tekinthetünk vissza. Csak az a kérdés, hogy még meddig bírjuk?

A rideg valóság ugyanis az, hogy legalább nálunk reformátusoknál új lapok nem alapulnak s hogy a régi kerületi lapok mellett csak egy új lap, az Orle lapja szolgálja a szoros érdekekben vett református egyházi célokat: a védelem, felvilágosítás, a közvélemény megnyerés, a haladás ügyét. A *Lelkészegyesület*, melynek fentartásával az Orle az egyetemes egyháznak is nagy szolgálatot tesz; a *kerületi lapok*, melyek mint hivatalos közlönyök ugyan jobbnaira lekötött marsrutával dolgoztak, de emellett a haladás ügyének, a protestantizmusnak is elsőrendű bástyái és zászlóhordozói. Nélkülök és közreműködésük nélkül hadállásaink megvédése, az ellen visszaverése, az eddigi sikerek elérése teljesen lehetetlen lett volna. Megérdemlik hát mindenképen a legnagyobb elismerést s ha nekik az egyetemes egyház mégis egy fillér segítséget nem ad s a fentartó egyházkerületek is csak az illető egyházak, lelkészek, tanítók és hívek pártfogására utalja őket: ez mindenképen rosszul van.

Mert a valóság az, hogy a mi lapjaink mind anyagi nehézséggel küzdenek. Az Orle lapja ebbe kerül, mint a lelkészegyesületi tagdíj járulékok. A többiek állapota sem valami rózsás. Legbiztosítottabbnak látszik az erdélyi, dunántúli és tiszáninneni hivatalos közlönyök helyzete. Ezeknek előfizetőit garantálja az illető kerület, sorsuk tehát úgy ahogy, biztosított-nak látszik; de ez a sors nem valami fényes és a hű szolgálat feltétlen több jutalmat érdemelne. Van még két szabadabb jellegű kerületi lapunk is, azok csak az előfizetőkre és a hirdetőkre támaszkodhatnak.

Ez a független és némileg egyetemes jellegű kerületi két lap a Pesti Prot. Egyh. és Iskolai Lap és a Debreceni Protestáns Lap. Az első egyetemes jellegűvé tette régi múltja, a Debreceni Protestáns Lapot az a körülmény, hogy a legnagyobb egyházkerületre támaszkodik és hogy a más egyházkerületekből is neki van a legtöbb olvasója.

Az első most ment szorosabban egyházi kézből társasági kezelésbe átal. Az átvételnel bizonyos terheket is ki kellett egyenlíteni. Ebből következően, a lap kiadása nem igen járhatott a lelkes és buzgó szerkesztő-kiadónak sok haszonnal. Ami pedig a *Debreceni Protestáns Lapot* illeti, arról mi tehetünk bizonyosságot, hogy 7 évi szerkesztésünk alatt, noha a lap előfizetői mintegy 100-zal szaporodtak, a hátralék többre rug, mint az évi tényleges jövedelem s hogy egyeseknél (vagyonos úri embereknél is) több évi, 60 koronányi összeg van kint. A hirdetési díjakkal is baj van. Van olyan egyház, mely ismételt felszólításra sem fizet. Van hirdető fél (állítólagos protestáns cég is), mely a fizetés elől egyszerűen kitér és nem restell ingyen hirdetést venni igénybe.

Íme, így állunk, holott nekünk mindenképen vezetni kellene. Meglevő lapjaink nehézségekkel küzdenek, nagyobb támogatásra szorulnak. Új lapokat alapítani nem tudunk, nem merünk. Egyes helyi lapok is (szerencsére ezek száma nő) inkább csak alkalmi vállalkozásnak tekinthetők és sorsuk mindenképen bizonytalannak látszik. Vallásos néplapunk is jóformán csak kettő van a Téli Ujság és a Keresztyén evangelista, de ezek közül a Téli Ujság csak három hónapon jelenik meg, a Szalay lapja pedig még mindig

csak az út egyengetését végzi. Vártuk, hogy az Orle néplapja majd örvendetes változást hoz, de a kiadók s a nehéz pénzügyi viszonyok miatt ez évről ez is elmaradt.

Valamivel jobb az ág. ev. testvéreink állapota. Ott több élet mozdul, több új lap indul, tudományos tevékenység is látszik, de ott sem valami megnyugtató a helyzet.

Ime az esztendő magaslátáról a sajtó felől mi ezeket a jelenségeket látjuk.

Ismételjük, nem azt tartjuk veszedelmesnek, hogy a katolicizmus a sajtót is felhasználja ellenünk. Az eszmék tisztázására, a haladás eszközzésére a szellemi fegyverek összemérése sohasem veszedelmes. A baj inkább az, hogy mi a sajtótól, a haladástól egy kissé mintha meghidegültünk volna és az tény, hogy míg egyfelől ez irányban egyetemes hatóságaink, kerületeink, testületeink, az egyetlen Orle kivételével, jóformán semmi áldozatot sem hoznak és a nyilvánosságtól magok is mintegy húzódozni látszanak: másfelől az egyházak és iskolák körében is többször megnyilvánul az a szellem, mely a szabad mozgást, a vélemény nyilvánítást, a haladás és kritika egyetlen lehetőségét és jogát is megbénítani törekszik.

A múlt év folyamán megtörtént az a hihetetlen eset is, hogy egy tekintélyes alföldi egyház több protestáns lap ellen azon okon, mert az uralmon lévő pártoknak az egyházra veszedelmesnek tartott politikáját nem helyeselheték, sajtóvétség címén eljárást tett folyamatba és saját felettes hatósága kikerülésével a világi törvényszék előtt próbálta azokat felelősségre vonni.

Az a körülmény azonban, hogy ez a támadás nem sikerült s még inkább az a másik, hogy ilyen reactionarius törekvésekkel felsőbb hatóságaink előtt próbálkozni sem mertek; még is bizalmat önt belénk s midőn az év végén magunkba szállva, az elmúlt esztendőről elmélkedünk, elmélkedésünket azzal a megnyugtató gondolattal végezzük, hogy nekünk a haladás felől kétségbe esni, a sajtó terén meglankadni, vagy épen vissza torpanni semmiképen sem szabad.

Tény, hogy rossz időket élünk, de hisszük, hogy a legrosszabb már elmúlt. Ami előttünk dereng, amit kiküzdöttünk, az biztatóbbnak látszik.

Az egyetemes egyház még a Zoványi esetében sem találta korlátozandónak a vizsgálódás és a tudomány szabadságát.

A magyar református egyház tehát híven kitart a régi irány mellett. Az egyházakra is jobb napok derülnek s mind a lelkészek, mind a tanítók helyzete javulni fog. Ez a javulás hasznára fog válni a sajtónak is, mely a jövőért híven és igazán küzdött. Nem csak az emberi tehetség erejével és készültségével. Az nem lett volna magában elég, hanem a mindenható szent Isten segítségével, akinek kegyelme mindenre elégséges. Az ő nevére térjen most is minden dicsőség.

Dr. Ferenczy Gyula.

A valódi belmisszió.

Mikor a múlt század végén az „egyházkerületi értekezlet” alakulása volt napirenden s a tanácskozássoknak vége-hosszát nem érő felszólalása közepette minduntalan hallottuk a szónokok ajkairól, hogy az értekezlet megalakításának, megszervezésének egyik

legfontosabb célja, feladata a „protestáns öntudat ébrentartása”: egyik jeles tanügyi emberünk azt szerette volna tudni, hogy mi is hát tulajdonképen az a „protestáns öntudat”, melyet most ébren akarunk tartani? Azonban csak vagy a szomszédaihoz intézve a kérdést az alakuló közgyűlésen, természetesen, hogy arra formális választ a gyűléstől nem kapott. Ma a belmisszióval vagyunk ilyenformán. Annyit írtunk s még többet olvastunk a belmisszióról, hogy utóljára úgy elvesztünk a meghatározások és körülírások rengetegében, mint a kis ostoros fiú a nyomtató lovak közepette a nagy búza-ágyasban.¹ Azzal biztatom magamat, hogy ha a belmisszió gyakorlásának azt a módját írom le, melyet a múlt karácsonyi ünnepnek szombatján (december 24-én kedden) szerencsés voltam végig szemlélni: megkönnyítem azoknak a munkáját, akik belmisszióskodni egész buzgósággal készek lennének, de — nem tudják, hogy hol kezdjék.

A debreceni egyházmegye már 1895-ben kimondotta előrelátó gondosságú esperesének, Dávidházy Jánosnak a vezetése alatt, hogy minden egyházközséget kötelez arra, hogy szegényeinek ellátásáról gondoskodjék, állítsa, szervezze a szegények egyetlen s egész buzgósággal karolja fel a szegények ügyét. A bárándi egyház, az ő ifjú lelkészének, Szabó Józsefnek buzdítására már ezt megelőzőleg 1893-ban szervezte kebelében a diakonátust. A község hat lizedében két-két diakonust és két-két diakonisszát alkalmaz, illetőleg nevez ki a presbiterium. Ezeknek az élén a lelkész áll, van jegyzője (ezidőszerint Ajtay Lajos nyugalmazott tanító), gondnoka (a szegényeknek az egyházi gondnokon kívül megválasztott gondnoka). Az utóbbi tisztet ezidőszerint É. Juhas Imre bárándi gazdaember tölti be odaadó buzgósággal, bámulatos igyekezettel. Fizetése a nyomorgók szeméből letörölt köny, a hálás szegények áldáskívánása. A diakonatusnak alaptökéje a könyörületes szívek áldozatkészsége. Jövedelmi forrása a perselypénz, a gyűjtésekből befolyt adományok. Jövőre valamikor ingatlan birtok jövedelméhez is jut, mert egy kegyes keresztyén hat hold földet adományozott az intézetnek olyan feltétellel, hogy a föld jövedelme az adományozó halála után illeti a szegényeket, a diakonatus kezelése útján. Közlelebről a karácsonyi gyűjtést most ejtették meg. Összegyűjtöttek a buzgó hívek adományából egyszáz kenyeret, négy métermázsas lisztet, ezenkívül húst, szalonnát, zsiradékot mintegy félmétermázsát. Beszerezték 400 méter öltönynek valót. Gondos összeírás, a diakonusok és diakonisszák útján pontos számbavétel történt a segélyre igényt tartható családok felől. Hatvanhét család több mint kétszázötven családtaggal volt meghíva előleges értesítés útján egyik tágas iskolai tanterembe. Karácsony szombatján egész sereg szegény férfi, asszony s gyermek várta a segélyek kiosztását. A diakonusok és diakonisszák, élükön a szegények gondnokával vártak a lelkész és lelkészné megérkezésére. Délután négy óra felé bebocsátották a szegényeket a tanterembe. Szabó József lelkész s egyházmegyei tanácsbíró alkalmi be-

¹ Mert hát, hogy ezeknek a soroknak az írója életének nagyobb részét abban az időben töltötte el, amikor nem volt minden faluban cséplőgép, mint ma, hanem a síma szerűn nyomtatták ki a taposó lovak az acélos magyar búzát.

szédel intézett a jelenlevőkhöz, s megindította a kiosztást. Egyik ifjú tanító olvasta a névsort, a diakonusok vigyáztak a személyazonosságra s a diakonisszák kezéből a névvel ellátott cédulás öltönynek valót átadták a segélyezettnek, 67 szegény jutott így ki fehérműhöz, ki ruhának valóhoz. Azután egyenként bocsátották kifelé a megjelent szegényeket, kik a készen tartott, magokkal hozott tarisznyákba helyezték el a serényen forgolódi diakonisszák lól átvéve a családtagok számára mért nagyságú kenyeret, mennyiségű lisztet és zsírozót. Némelyik egész emelés elemózsiához jutott. A kenyér, a zsírozó elfogyott, a lisztes láda kiürült. De 210 szegény az ünnepre, sőt azutánra is el volt látva élelmiszerral, s öltönyt kapott, hogy testének meztelenségét a zord időjárás támadása ellen megvédelmezhesse.

Néhány buzdító és elismerő szó hangzott még el a lelkész ajkairól. A buzgó gondnok, a lelkes diakonusok és diakonisszák (megannyi magyaros alakú, szelíd tekintetű gazdaemberek és gazda-asszonyok) arcáról a boldog meglepedés érzése sugárzott le. Ezeknek a soroknak szerény írója sem állhatta meg, hogy a kegyeletes, nemes szívű cselekedet látása után az elismerés kalapját meg ne emelje a könyörületesség gyakorlása előtt. Meg kell még említenem, hogy a diakonátus tevékenysége a segélyezésekben még nem merül ki. A lelkész a diakonusok és diakonisszák útján folytonos tudomással bír a tizedbeliek erkölcsi vallásos életének állásáról. A vizsálykodó házasokról, a vadházasság bekövetkeztéről hírt vesz, a vegyes házasok közül hitsorsosunk hithűsége felett örökődik, s ha szükség van rá, vagy személyesen keresi fel a veszedelem pontját vagy a közgeinek adott utasítással intézkedik. Gondoskodás történik a betegek felől. Ezzel az alkalommal is a betegség miatt meg nem jelenhetett szegényekhez a jótékony lelkű diakonisszák vitték el a szeretet adományát. Kedves lelkész atyámfia! a leírottak után sejtéd-e már, mi is lehet hát az a belmisszió? Ha igen, akkor eredj el és te is akképen cselekedjél.

R.

Épül a templom.

(1911 július 15.)

*Épül a templom s nemsokára
Fölzeng már az ének benne,
Egy erős váral emell illen,
A magyarság védszellemé.
Megkondul az elnémult harang
Hivogat majd nagyot-kicsinyt.
Óh, hald meg népem e harangszól
S értsd meg kongása mire int.
Azt hirdeti, légy hű hitedhez
A magyarság szent hite ez,
Míg ezt megörzöd, élethajód
A boldogság vizén evez.
Boldog nép csak hívő nép lehet,
A templom meg azt hirdeti,
Hívő nép — amely a jó Istent
És egymást szívből szereti.*

Vadas Gyula,

Békéscsaba és Dobos.

Lapunk legutóbbi számában főmőren összevont tudósítást közöltünk a békéscsabai templomszentelésről. Utólagosan még pótolni óhajtjuk a megírottakat az alábbiakkal. Dr. *Baltazár* Dezső főtiszteletű püspökünk erre az útra dr. Ferenczy Gyula böles. akadémiái tanárt és Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnokot rendelte maga mellé kísérőül. Hajdu Zsigmond püspöki titkár barátunkat a váratlanul, hirtelen bekövetkezett betegség meggátolta az utazásban. Az indulás Debrecenből déli 12 órakor történt, a megérkezés esti 7 óra körül. A törvényhatóság nevében a járási főszolgabíró fogadta püspökünket üdvözlő beszéddel, majd az ifjú lelkész Koppányi Gyula. Vasárnap, december 15-én az új harang hívogató szavára nagy közönség gyűlt össze a templom körül, melynek kulcsát püspökünk átvevén, ünnepélyesen nyitotta fel az ajtókat. A nemes ízléssel épült templom minden zuga megtelt az áhítatos hívek seregétől. Mint még eddig szokatlan jelenséget kell megemlítenem, hogy az ünnepély szertartásába a konfirmálás aktusa is bevonatott. Két kedves-leányka és egy fiú állt meg az úrasztalával szemben s felett teljes készülettel a feltett kérdésekre. Szerencsés gondolat volt ez annyira, hogy a közönség látható megilletődéssel szemlélte a történeteket. A templomi ünnepély végeztével az újonnan épített lelkészlakon fogadta főtiszteletű püspök úr a tisztelgő küldöttségeket. Legelől jöttek az ágostai evangélikus egyház képviselői, élükön a lelkészekkel. Majd az izraelita hitközség küldöttsége következett. Sorba jöttek aztán az egyházmegye lelkészi kara, Dombi Lajos esperes vezetése alatt, a kisded református egyházat szeretettel támogató községi előjáróság (Békéscsaba 37.000 lélekkel még ma is nagyközség és nem rendezett tanácsú város); a főgimnázium fentartó testülete részéről az igazgatótanács, a főgimnáziumi tanárkar az igazgatóval, az állami felsőbb leányiskola, a polgári fiúiskola, az ipartestület képviselője. Látható ebből, hogy Békéscsaba nemcsak kitüntető szíveséggel és tisztelettel fogadta püspökünket, de dokumentálta azt is, hogy ez a rohamosan fejlődő város (már csak erre az elnevezésre megy rá a tollunk) szép kulturintézményekkel dicsekedhetik. A déli ünnepélyes közehében főtiszteletű püspökünk minden oldalról kitüntető tiszteletnek és figyelemnek volt a tárgya. Az első köszöntőt főtiszteletű püspök úr mondta az uralkodó felségre, melyre a 100-nál többre menő közönség ünnepélyesen felállott. A mélyen járó gondolatok, az eszméltető igék magasan kiemelték ezt a felköszöntőt a szokásos enemű köszöntők felett s kellemes hatást keltve, mély nyomokat hagyott a közönség lelkében. A délutáni orgonahangverseny 7 számmal fényesen sikerült. Az esti hangverseny műsora 9 tételből állott. Itt is művészi élvezetben részesült a termet zsúfolásig megtöltő fényes közönség.

Kiegészítjük még a csabai adatokat a következőkkel.

A legelső református istenítiszteletet 1904-ben tartották. Nyárády László békési segédlelkész kezdte ezt meg, aki néha azután is átjárt a templomi szolgálat teljesítésére. Az első szervezkedés nagyon nehezen ment. A szomszédos lelkészek maguk is túl lévén terhelve munkával, népes gyülekezetekben, nem mer-

tek a nehéz feladat teljesítésére vállalkozni. Nem is ment a dolog sokáig, míg aztán végül Futó Zoltán vette kezébe az ügyet. Míg a templom felépült, addig az evangélikusok gymnasiumának egyik tantermében tartották az istentiszteletet; a helyet lutheranus testvérek díjmentesen bocsátották át templomi használatra. A templom építési költsége 58.000, a lelkészi laké 22.000 K volt. A tervet román stílusban Wagner József építész készítette, Kázmár és Zamecsnik vállalkozók vitték keresztül az építést. Bogár Dániel, az első gondnok még életében 6000 koronát adományozott az építésre; halála után neje, aki ágostai evangélikus hitvallású s ma is él, 32.000 koronára egészítette volt azt ki. A harangot dr. Debreczeni Lajosné (róm. kath. vallású) úrnő 2400 K költséggel öntette, Varságh Béla ág. evang. vallású 1500 koronát adományozott; a Pándy István adománya 4000 korona volt. Külön építkezési adót a hívekre nem vetettek. Egyébként az egyházi adókules elég magas s a fentmaradt 30.000 korona tartozás törleszthetése céljából újabban 70%-kal kellett azt emelni. A lázas lelkesedés ma sem lankad; a második harang céljaira már folyik a gyűjtés, megindult az adakozás. Koppányi Gyula, az ifjú egyház ifjú lelkésze 1908 okt. 1-sője óta buzgólkodik a gyülekezet felvirágoztatásán. Az ő fáradhatatlan igyekezetével csak a hívek hihetetlen áldozatkészsége állja ki a versenyt. Nyugodjék meg rajtok s munkájokon Istennek megáldó kegyelme.

Másnap, december 16-án többek kíséretében a dobozi virágzó egyházba szállott ki főtiszteletű püspök úr, püspöki vizsgálatartásra.

A község határánál a gyulai járás főszolgabírója, Lukács Endre fogadta s üdvözölte a községi előljáróság kíséretében főtiszteletű püspökünket. Lovas bandérium csatlakozott a menethez s így ment végbe az ünnepélyes bevonulás a lelkészi lakig, hol a presbiterium és tanítói kar élén Szabó Mihály lelkész barátunk várta üdvöző szavakkal s meleg szívvel az érkezőket. Rövid pihenés után a templomba vonultunk, hol püspökünk gyönyörű imádságot tartott. A tolongásig megtelt templom közönsége mély áhítattal rebegette utána püspökünk megható imáját. Az istentisztelet végeztével vette kezdetét a generális visitatio. A népes presbiterium a tágas tanácsteremben egybegyűlve várta főtiszteletű püspök urat, Szabó Mihály lelkész tartalmas jelentésben számolt be az egyház életéről, annak anyagi dolgairól, erkölcsi munkálkodásáról. Vázolta a jövőre célba vett törekvések irányát s általán véve megnyugtató, sőt sok tekintetben örvendetes jelenségről adott számot. A főtiszteletű püspök úr az elébe tárt kép alapján s egyéb közvetlen tapasztalata után megtalálta a presbiteriumhoz intézett tartalmas, buzdító, intő beszédében azokat a vonalakat, melyeknek érintésével hatni szükségesnek tartotta. Különösen szívökre kötötte, hogy lelkész és presbiterium egymást mindenkör megértve, egymással kezelt fogva építsék Isten anyaszentegyházát. Több rendbeli tisztelgő látogató fogadása után főtiszteletű püspök urunk kísérete s többek társaságában látogatást tett a községben. Csak sajnálni lehetett, hogy a reformátusok iránt is igen melegen érző főurat, gróf Wenkheim Dénes dobozi nagybirtokost a látogatás nem találta idehaza. Délben ünnepélyes közebéd volt, ennek végeztével

az egyház számadásai, az anyakönyvek s általán az irodai kezelés menete vétettek gondos vizsgálat alá. A rendtartás mindenben kielégítő volt, néhány útbárigazító tanács a kellő helyén meghozza a maga gyümölcsét. Késő este kelt útra a társaság, melynek gróf Wenkheim Dénes úr a fogatát bocsátotta rendelkezésére. Azonban a Kálvineum javára előbb még átvette a délelőtti istentiszteleti perselypénzt, melyet egy külön adomány 40 koronára egészített ki. R.

Egy sajtóper okmányai.

I.

A mezőtúri egyház sajtókeresete a Debr. Prot. Lap ellen.

Tekintetes Sajtóügyi Vizsgálóbíró Ur!

Miként a múlt héten tudomásunkra jutott a „Debreczeni Protestáns Lap” f. évi 11-iki A) alatt csatolt számában ismeretlen író egyik presbyteri határozatunkra vonatkozólag azt írta: „Ez a határozat *ellenkezik a reformáció szellemével*. Ez az előzetes kikötés és reversális az egyéniség legszentebb jogaiba gázol és az emberi szabadságot sérti” stb. lásd a vizsgálatot elrendelő végzésben tovább. „Tisztességes papi ember, akár szabadkőműves, akár nem, azt nemesak el nem fogadhatja, de meg sem hallgatja. Ez a mi véleményünk, akik pedig nem vagyunk szabadkőművesek s akik ezt a határozatot azért is rosszaljuk, mert a nagy túri pap: Gergely Antal emlékét sérti, aki maga is szabadkőműves volt. A túri határozat nemesak hogy gonosz, de kegyeletsértő is”.

Mint hogy ezen sajtóközlemény egyházunk tekintélyét és méltóságát mélyen sérti, tőlünk azt a tiszteletet és közbecsülést akarja elvenni, amelyhez minden egyes honpolgárnak is joga van: annál is inkább egy erkölcsi testületnek s mint hogy ezen becsületsértő és rágalmazó közlemény a Btk. 259. §-ába ütköző bűncselekményt képez: egyháztanácsunk határozata alapján azon kéréssel járulunk a tekintetes Vizsgálóbíró úr elé, méltóztassék a fenti cselekmény miatt a büntető eljárást megindítani, a cikk szerzőjét kideríteni, hogy az ellen a további teendőket a körülményekhez képest megtehessek. — Mezőtúr, 1912 jul. 16. *Kónya Gábor* lelkészelnök, dr. *Ádám Sándor* főgondnok.

II.

A vizsgálóbíró végzése a vád elrendelése iránt.

6824/B) — 92/3. V.

Végzés.

Ferenczy Gyula debreceni lakos, jogak. tanár, mint felelős szerkesztő ellen a Debrecenben megjelenő „Debreceni Protestáns Lap” című lap 1912. évi március hó 16-iki 11-dik számában a mezőtúri papválasztáshoz cím alatt közzétett közlemények alább az indokokban megjelölt részeivel a mezőtúri ref. egyház sérelmére elkövetett s a Btk. 261. §-ába ütköző s a 261. §. 2. p. szerint minősülő becsületsértés vétsége miatt a vizsgálatot a Bp. 105. és 565. §-ai alapján elrendelem.

Erről úgy főmagánvádlót, mint terheltet e végzés kihirdetése útján értesítem.

Indokok :

Mínthogy kérdéses hírlapi cikk fentebb idézett részeiben oly kifejezések vannak, illetve foglaltatnak, melyek a *mezőtúri egyház református tanácsára* vonatkozólag meggyalázóknak látszanak.

Mínthogy ezek szerint a Btk. 261. §-ába ütköző s a 261. §. 2. pontja szerint minősülő becsületsértés vétségének tényelemeit kimeríteni látszik.

Mínthogy az eljárás megindításához szükséges magánindítvány kellő időben előterjesztetett.

Mínthogy a panaszolt hírlapi közleményben foglaltakért az 1848. évi XVIII. t.-c. 33. és 13. §§-ainak egybevetett értelme szerint, ha a szerző nem tudatik, a szerkesztő a felelős.

Mínthogy ezek szerint Ferenczy Gyulát, mint felelős szerkesztőt az 1848. évi XVIII. t.-c. 13. és 33. §§-ai értelmében büntetőjogi felelősség terheli.

Ugyanezért Ferenczy Gyula ellen, mint felelős szerkesztő ellen az említett vétség miatt a vizsgálat a hivatkozott törvényhely alapján elrendelendő volt.

Debrecen, 1912 augusztus 14. *Rézler* s. k. v.-bíró.

*

Kihirdettetik terhelt előtt a fenti végzés, mely ellen Ferenczy Gyula terhelt felfolyamodást jelent be s kijelenti, hogy felfolyamodását törvényes határidőn belül írásban is indokolni fogja. Ezután a hozzáintézett kérdésekre előadja, hogy a hírlapi közleményhez fűzött megjegyzést ő írta, azért úgy a szerzőséget, mint a sajtóügyi felelősséget vállalja.

Az inkriminált cikk és cikkhez fűzött kommentár megírására a közérdek vezette. Kéri a valódiság bizonyításának megengedését.

Debrecen, 1912 szeptember 24.

III.

Feljebbezés.

Tekintetes Vádtanács!

A debreceni kir. törvényszék, mint sajtóbíróság vizsgálóbírójának 6824./B. 92/3. — 1912. V. sz. végzése ellen, mely ellenem a mezőtúri református egyház elnökségének panaszára a Btk. 261. §-ba ütköző s a 261. §. 2. pontja szerint minősülő becsületsértés vétsége miatt a Bp. 105. és 565. §-ai alapján *vizsgálatot* rendel el, folyó hó 24-én felfolyamodásomat már bejelentettem, most pedig azt, a törvényes határidőn belül a következő

indokokkal

támogatom :

A Bp. 105. §. szerint ahhoz, hogy a vizsgálóbíró a vizsgálatot elrendelje, nem elég az, hogy a vizsgálat elrendelését erre jogosított vádló indítványozza, vagy a terhelt kellő indokolással kérje. Ezen feltételek egyike vagy másika mellett még az is *feltétlenül szükséges, hogy a vád tárgyává tett cselekmény miatt helye legyen a bünvádi eljárásnak.*

Jelen esetben azonban a vizsgálóbíró úr felfogásával szemben minden jogos és igazságos kétségen felül áll az az igazság, hogy *az én inkriminált cikkem kitélei miatt nem lehet helye bünvádi eljárásnak.*

Ugyanis :

a) az én cikkem kifejezései, — még ha meg-

gyalázóak volnának is — nem a mezőtúri egyházra, vagy ennek presbyteriumára vonatkoznak, hanem egytől-egyig, kizárólag a mezőtúri presbyteriumnak egy merőben jogtalan és kálvinista presbyteriumhoz nem illően *reakcionárius, szabadkőművesellenes határozatára.* És míg a polgári büntetőtörvény az egyház és a presbyterium tagjait büntetőjogi védelemben igenis részesíti, addig a presbyteriumi határozatok ilyen védelemben nem részesülnek. Az Egyházi Törvénykönyv V-ik törvénycikkének 34-ik §. az A) pont 5-ik alpontjában igenis fegyelmi vétségnek mondja *az egyházi hatóságoknak és egyházhatósági határozatoknak* írásban, szóval, képes ábrázolatokban, vagy nyomtatásban való nyilvános kigúnyolását. Az egyházi büntetőtörvény tehát az egyházhatósági határozatokat külön védelemre méltatja. De a polgári büntető törvényben hol van ilyen, vagy hasonló rendelkezés ?

b) De a jelen esetben nemcsak ezért nincs helye a bünvádi eljárásnak, hanem azért sem, mert *cikkem kifejezései a jogos kritika határát még csak meg sem közelítik, nemhogy áttállépnék.* Méltóztassék azokat a kifejezéseket gondosan mérlegelni, úgy a becsület szentségének, mint a kritika szabadságainak mérlegén! Nem meggyalázók azok a kifejezések. Egyszerűen jogos bírálatok egy reformátusnak nevezett egyháztanács jogtalan és magához méltatlan eltévelyedésének. A gondolatszabadság egyházának egy organuma ellene támad a szabadkőművességnek és reversálist követel megválasztandó lelkésztől arról, hogy nem szabadkőműves és nem is lesz az soha! Van-e olyan erős bírálat, amelyet ez a reakciós eltévelyedés még nem érdemel? Én nem vagyok szabadkőműves. De azt kérdezem minden liberális gondolkozású, művelt embertől: olyan bűn-e, avagy olyan tévelygés-e a szabadkőművesség, hogy a református papi állással össze nem fér! ? És éppen a református papi állással, amelynek hivatása éppen úgy, mint a szabadkőművességnek: a szabad vizsgálódás, a felvilágosodás, az emberszeretet és a haladás! ? A világ legnagyobb, legjobb emberei ott voltak a szabadkőművesek között. Egy I. v. nagy Vilmos német császár, egy Kossuth Lajos, egy Kazinczy Ferenc! És a többiek! Református nagy papok egész serege. Köztük a mezőtúri meglevélkedettek meg nem érdemelt büszkesége, néhai Gergely Antal is. És ime, előáll egy kis vidéki egyháztanács és pápai allure-ökkel kimondja, hogy a református papnak, az ő papjának szabadkőművesnek nem szabad lennie! Tekintetes Vádtanács! Református voltomat, liberális gondolkozásomat, hitünk, lelkiismeretünk szabadságáért vértanúhalált halt hitőseink emlékét és vérért gyaláztam volna meg, hogy, ha ezt a perverz állásfoglalást kritika tárgyává nem tettem volna! És kritikám, jogos kritikám a legmérsékeltebb hangú volt. Nem olyat érdemelt volna az a mezőtúri rene-gátság!

c) De a jelen esetben bünvádi eljárásnak én ellenem azért sem lehet helye, mert a mezőtúri egyháztanács, mikor az általam megkritizált határozatot hozta, *túllépte a maga jog- és hatáskörét.* Az Egyházi Törvénykönyv I. t.-c.-nek 14-ik §-a sorolja fel az egyházközség hatáskörébe tartozó ügyeket, amelyek közül intézi a presbyterium azokat, amelyek az I. t.-c. 26. §-a értelmében az ő jog- és hatáskörébe

útaltatnak. *Ez ügyek közt nincsen ott a lelkészek működése és élete fölött való felügyelet és a lelkészek felülvizsgálata.* A lelkész felsőbb hatósága az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlés, bíróság és elnökség. Nem pedig az egyházköztség és annak tanácsa, vagy elnöksége. *A pályázó lelkészek minősítését pedig (és ez tartozik ide!) egy az Egyházi Törvény II. 1.-c. 17., 18. szakaszában meghatározott és utasított bizottság van hivatva megvizsgálni. Nem pedig az egyháztanács.* Micsoda hatásköri túllépés, micsoda elbizakodottság az, hogy egy kis vidéki presbyterium a pályázó lelkészekről a hivatalos minősítésen kívül, sőt azzal ellentétben reversálist kíván és a pályázókat (mert a jó mezőtúri presbyterek ezt is megtették!) kihúzott textusokról predikáltatja! Amit a tudós theologiai tanárkarok és egyházkerületi lelkészvizsgálati bizottságok: püspökök, esperesek és professzorok már megvizsgáltak és helybenhagytak, azt a böles mezőtúriak — minden törvényes alap és szellemi jogosultság nélkül — felülbírálják! Az ilyen mérhetetlen dölyfű hatásköri túllépést vissza kell utasítani! És ki tegye meg ezt, ha nem a sajtó! ? Elsősorban az egyházi sajtó.

Arra, hogy a mezőtúri presbiterium a szóban forgó határozat hozatalával a maga törvényes hatáskörét túllépte: *szükség* esetén méltóztassék kihagyni főtiszteletű dr. Baltazár Dezső püspök, nagytiszteletű Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző és nagyságos dr. Kun Béla egyházjog tanár urakat.

d) Az eddig előadottak mellett kérem figyelembe vételét annak, hogy ez a vádemelés nem egyéb, *mint személyes hajszja.* A reakciós hajlamok és a gyűlölet egy anyaméhben születtek. Bizonyosságul ott vannak az inkvizíció borzalmi. És itt van ez a vádlevél. Abban a vitában, amelyet a mezőtúri szerencsétlen határozat okozott, a liberális álláspontnak egyik legexponáltabb védelmezője voltam. A mezőtúristestvérek tehát engem szíveskedtek gyűlöletük céltáblájául kiválasztani. Mehettek volna az egyházi fegyelmi bírósághoz. És — egyházi ügyről, egyházi hatóság határozatának bírálatairól lévén szó — *oda is kellett volna menniök.* Ők azonban másutt keresik az „igazságukat”. Mert nagyon jól tudják, hogy a liberális szellemű református egyház bírósága nem engem ítélne el, hanem az ő reakciós határozatukat bélyegezné meg. Nekik pedig az én bőröm kellene mindenáron. És oda mennek, ahol ennek megkapását reménylik. Vagy talán a polgári bíróságtól sem reménylik ezt? Talán tudják, *hogy a magyar bíróságok a reakció dédéltetésére, a liberalizmus és a sajtószabadság üldözésére nem kaphatók?* És csak kellemetlenkedni akarnak, mert feneketlen gyűlöletük legalább annyit okvetlenül megkíván?! Hogy vádaskodásuk pusztán személyes hajszja, mutatja, bizonyítja ezt egyebek közt az is, hogy a „Lelkészegyesület” című egyházi lap ellen nem ruccantak ki, pedig ennek 1912. évi március 23-án megjelent 12-ik számában a 212-ik lapon a vezércikkirő azt mondja, hogy az, miszerint „sorainkból kezdik támadni a szabadkőművességet, a protestantizmus szégyenét”. E lappéldányt % alatt csatolom. És felhívom a tek. Vádtanács figyelmét arra, hogy ez a vezércikk *csak egy héttel* jelent meg az én cikkem után, tehát épen úgy, mint ez, a mezőtúri határozatra vonatkozik és a „Lelkészegyesület”-et Mezőtúron épen úgy olvassák, mint az én lapomat.

e) Arra is figyelmet kérek, hogy közleményem 1912 március 16-án jelent meg, a vádlevél dátuma pedig 1912 július 16. És az, hogy közleményemről a jó mezőtúriak csak „a múlt héten” szereztek tudomást, nem felel meg a valóságnak. Mert lapom a mezőtúri egyháznak rendesen jár és azt ott rendesen olvassák. Ilyen körülmények között *azt a semmivel sem igazolt, csak úgy odavevett állítást,* hogy közleményemről csak „a múlt héten”, vagyis az 1912 július 16-át megelőző héten vettek tudomást, elfogadni nem lehet. *Március 16-tól július 16-ig négy hónap telt el, tehát egy hónappal több az elévülési időnél.*

Az ellenem emelt vád, még akkor is, ha jogos és alapos volna, *elévült volna.*

f) Arra is figyelmet kérek, hogy én, aki Gergely Antal szívéhez nagyon közel állottam és az ő tragikus halálakor a % alatt idecsatolt emlékfüzetet adtam ki, a mezőtúri határozatot az ő emlékezetével szemben erősen *kegyeletsértőnek joggal tarthattam és nevezhettem.* Hiszen Gergely Antal — köztudomás szerinti és (szükség esetén) hebizonyíthatólag — szabadkőműves volt. És alig, hogy (1912 február 11-én) meghalt, a mezőtúri presbiterium Ádám Sándor szabadkőműves-ellenes református főgondnok e félrevezetésére meghozta a maga hírhedt határozatát, mely reánk reformátusokra annyira szegényt hozott és *megrugdosta a Gergely Antal frissen hantolt sírját.*

Aki valaha egy nemes barátot, egy nem közönséges embert szívéből szeretett, az megérti, hogy én itt nem hallgathattam és belátja, hogy magamat közleményem megírásakor túlságosan is mérsékeltem.

g) Végül reámulatok arra, hogy a mezőtúri gonosz és kegyeletsértő, jogkört túllépő és reakciós határozatot, amint méltóztattak olvasni, az egész liberális magyar sajtó megbélyegezte. Mint a % alatt idecsatolt lappéldányban a körülkerített nyilatkozat bizonyítja, megbélyegezte sok egyebek közt Szabolcska Mihály is. (Debr. Prot. Lap 15. szám: 245. lap.)

De — és ezt kiemelem — *megbélyegezte a mezőtúri egyház közönsége is, mert az augusztusi papválasztáson, a szabadkőműves-ellenes reversális Ádám Sándor-féle csoport kevés szavazatot kapott jelöltjével szemben óriási többséggel a liberális irányú Csomor Dezsőt választotta meg.*

Tekintetes Vádtanács! Egy minden vonalon csúfos vereséget szenvedett fekete sereg keres itt flastromot jól megérdemelt vérző sebeire. A debreceni kir. törvényszéknek azonban egyéb dolga is van, mint az ilyen sebek flastromozása.

Tekintetes vádtanács! Ez az ügy nem az én személyes ügyem, bármennyire szeretnék is azt Ádám Sándorék a mezőtúri presbiterium félrevezetésével — azzá tenni. *Ez az ügy a sajtó szabadságának és a liberalizmusnak ügye.* És nem túlzok, mikor azt állítom, hogy az egész liberális magyar közvélemény szemel rajta függenek ezen a kérdésen. Sokan reméljük, hogy a debreceni kir. törvényszék reakciós velleitásokat nem fog védő szárnyai alá fogadni.

Tisztelettel kérem a vizsgálóbírói végzés megsemmisítését és a vádaskodók elutasítását. Tiszta és nyugodt lelkiismerettel várom a döntést.

És maradok a tek. Vádtanácsnak Debrecen, 1912 szeptember 30.

Alázatos szolgálója:

A Debreceni Protestáns Lap szerkesztője.

IV.

958—1912.

Nagytiszteletű dr. Ferenczy Gyula úrnak, a Debr. Prot.
Lap szerkesztőjének

Debrecen.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

A mezőtúri presbitérium f. hó 9-én tartott gyűlése elfogadta azt az indítványomat, hogy a Debreceni Protestáns Lap ellen sajtóperrel indító határozatát visszavonja. De Szilassy Pál presbiter indítványára azon feltétellel, ha Nagytiszteletűséged írásban kinyilatkoztatja, hogy e határozat visszavonása után nem fordul perrel a túri presbitérium ellen. Minthogy az a tapasztalatom, hogy a szóban levő szertelen határozatot a papválasztási mozgalmak izgalmai között kortes-célokból inszenzirozták egyes vezetők: bátor vagyok a magam részéről kérni Nagytiszteletűségedet, hogy e kellemetlen affairnek a megszüntetését legyen kegyes megkönnyíteni s b. válaszáról engem mielőbb értesíteni.

Kiváló tisztelettel.

Mezőtúr, 1912 november 11.

Kész szolgálja

Kónya Gábor,
lelkész-elnök.

V.

Ítélet.

10,217—1912. Bsz.

Ő Felsége a Király nevében!

A debreceni kir. törvényszék vádlatnáca nyomtatvány útján elkövetett becsületsértés vétsége miatt gyanúsított szabadlábon levő dr. Ferenczy Gyula elleni bűnügyet, melyben a debreceni kir. törvényszék vizsgálóbírója 1912. évi augusztus hó 14. napján 6824/B.—9213—1912. V. szám alatt végzést hozott, az eme végzés ellen dr. Ferenczy Gyula gyanúsított részéről bejelentett és írásban indokolt felfolyamodás folytán az 1912. évi december 7. napján tartott zárt ülésében vizsgálat alá vevén, következően

végzett:

A kir. törvényszék vádlatnáca a vizsgáló bíró neheztelt végzését megváltoztatja

s ebben az ügyben az eljárást megszünteti.

Indokolás:

A mezőtúri református egyház képviselőiben Kónya Gábor lelkészelnök és dr. Ádám Sándor főgondnok az 1912. évi július 18-án 6409—912. B. sz. alatt ismeretlen tettes ellen tettes bűnvádi feljelentést amiatt, mert a „Debreceni Protestáns Lap” 1912. évi március 16-án megjelent 11. számában „A mezőtúri papválasztáshoz” cím alatt közölt cikkhez írt jegyzetben, ismeretlen író, a mezőtúri presbitérium egyik határozatára vonatkozólag azt írta: „Ez a határozat ellenkezik a reformáció szellemével. Ez az előzetes kikötés és reversális az egyéniség legszentebb jogaiba gázol és az emberi szabadságot sérti. Tisztes papi ember, akár szabadkőműves, akár nem, azt nem fogadhatja, de meg sem hallgatja. Ez a mi véleményünk, akik

pedig nem vagyunk szabadkőművesek s akik ezt a határozatot azért is rosszaljuk, mert a nagy túri pap: Gergely Antal emlékét sérti, aki maga is szabadkőműves volt. A túri határozat nemcsak, hogy gonosz, de kegyeletsértő is”.

E feljelentés alapján a kir. törvényszék vizsgálóbírója dr. Ferenczy Gyula, mint az említett lap felelős szerkesztője ellen, az 1848. évi XVIII. t. c. 33. és 13. §§-aira utalással, a Btk. 261. §. első bekezdésének második tételében meghatározott becsületsértés vétsége miatt a vizsgálatot elrendelte.

Dr. Ferenczy Gyula 1912. évi szeptember 24-én történt kihallgatásakor a vád tárgyát képező jegyzet szerzőségét beismerte s azért a sajtójogi felelősséget elvállalta, egyidejűleg azonban a vizsgálatot elrendelő végzés ellen felfolyamodást jelentett be s azt írásban is indokolta.

Annak kérdésnek az elbírálásánál, hogy valamely vád tárgyává tett hírlapi közleményben foglaltatik-e oly büntetőjogi beszámítás alá eső jog-sértés, mint aminőt a vádló megjelöl. — nem a cikknek a vádló által kiragadott egyes részei, hanem a sajtó közlemény a maga egészében irányadó.

E szempontból tehát jelen esetben „A mezőtúri papválasztáshoz” című cikkhez az ahhoz fűzött vádba tett jegyzet is mérlegelés tárgyává teendő.

Az előbb említett cikkben, mely egyébként a mezőtúri református egyháztanács 1912. évi március 3-án tartott ülésén történekről számol be, arra történik egyebek közt utalás, hogy a megüresedett mezőtúri református lelkészi állás betöltésénél a presbitérium békés egyetértéssel fog megállapodni a meghívandó személyében, ha az illető kijelenti a bizottságnak, hogy nem szabadkőműves.

Ehez fűzi aztán dr. Ferenczy Gyula, mint szerkesztő azt a megjegyzést, hogy rossz szolgálatot tesznek a magyar református egyháznak és a túri eklézsiának, akik az ilyen gonosz és veszedelmes határozat hozatalába a presbitériumot belekényszerítették, mert az a határozat ellenkezik a reformáció szellemével, az egyház érdekével s lehetetlenné teszi, hogy a túri egyház megfelelő lelkészi kaphasson. Ez az előzetes kikötés az egyén legszentebb jogaiba gázol és az emberi szabadságot sérti. Tisztes papi ember akár szabadkőműves, akár nem, ezt el nem fogadhatja. Ez a határozat azért is rosszalást érdemel, mert a nagy túri pap: Gergely Antal emlékét is sérti, aki — több református egyházi előkelőséggel, — maga is szabadkőműves volt. A túri határozat tehát nemcsak, hogy gonosz, de kegyeletsértő is. S nagyon rossz úton járnak azok, akik így akarnak a reformátusoknak jó barátokat és a túri egyháznak jó papot szerezni.

Ezeket egybevetve, amíg egyrésztől kétségtelen, hogy a mezőtúri egyháztanács amaz állásfoglalása, hogy lelkészül csak olyan egyént hív meg, aki nem szabadkőműves, a jó erkölcsökbe nem ütközik, addig másrésztől az sem vitatható, hogy az bírálal tárgyát ne képezhetné.

Kérdés tárgya tehát csak az lehet, hogy dr. Ferenczy Gyula a vádbeli megegyezéssel a tárgyilagos bírálal keretein belül maradt-e?

A vádlatnács megítélése szerint dr. Ferenczy Gyula ezt a határt nem lépte át.

Mert igaz ugyan, hogy megjegyzéséből a „gosz” kifejezést kiragadva, az erősebb kitélt foglalat magában, de a megjegyzés egész tartalmát, összefüggésben a cikkel, tekintve, nem minősíthető olyannak, mely a mezőtúri református presbyteriumra, avagy annak határozatára meggyalázó volna. Így a vádtárgyává tett sajtó közlemény a becsület-sértés vétségének lényálladékát meg nem alkotja.

Ebből az érdemi okból tehát a vizsgálóbíró végzését a B. P. 329. §-ának negyedik bekezdése alapján megváltoztatni s az eljárást megszüntetni kellett.

De alaki okból is megszüntetendő volna az eljárás.

meri a rendelkezésre álló adatokból megállapíthatóan a bűnvádi feljelentés 1912. évi július 18-án adatván be, hivatalból vizsgálandó, hogy feljelentő az általa panaszolt 1912 március 16-án megjelent sajtó közleményről mely időpontban szerzett tudomást.

Mint hogy pedig a mezőtúri református egyház, mint jogiszemély képviselőjére jogosított egyének közül, Kónya Gábor lelkész beismerése szerint a vád tárgyává tett cikkről a „Debreceni Protestáns Lap” megjelenése után nyomban tudomást szerzett: ebből nyilvánvaló, hogy módjában állott a presbyteriumot a magánindítvány előterjesztésére a Btk. 112. §-ában megszabott 3 havi határidőn belül összehívni s bűnvádi feljelentést tenni: amennyiben pedig ezt elmulasztotta, kétségtelen, hogy dr. Fereny Gyula javára a bűnvádi eljárás megindítását kizáró elévülés esete fennforog.

Kelt a debreceni kir. törvényszék, mint büntető bíróságnak 1912 december 7-én tartott üléséből. Hoffmann József s. k. elnök, Nagy Kálmán s. k. előadó.

92—1912. V. sz.

Végzés.

A kir. törvényszék vád tanácsának végzése eredetben az iratoknál megtartatni, hiteles másolatban pedig a felekkel közölni rendeltetik.

Debreczen, 1912 december 17.

A kiadmány hitelül:

Rézler Ervin s. k.,
vizsgálóbíró.

Kovács Imre,
vizsgálóbírói kezelő.

A magyaresanádi templomszenteléshez.

(Kivonat.)

A magyaresanádi református egyház presbyteriumának 1912 ápril. 14-én tartott gyűlése jegyzőkönyvéből. 3-ik szám. Elnök jelentést tesz a márc. 31-én lefolyt templomszentelésről: Azt jól tudja a presbyterium, hogy a múlt 1911-ik év tavaszán hozzáfogott Lakatos Pál makói vállalkozó a 18:40 m. hosszú és 10 m. széles belvilágú templom építéséhez s az alapkövet 1912 ápril. 18-án letették s Isten segítségével minden baj és szerencsétlenség nélkül épült a templom úgy, hogy már július 15-én ott lengett a magyar zászló a 37 m. toronytetőn s 27-én feltették

a toronycsillagot s szeptember 6—7-én ezt írhattam naplómbe: „Tegnap (6) és ma az egész falu gyönyörködött a Hönig Frigyes aradi harangöntőnél készült remek szavú 3 új harang kongásában. Nagy érdeklődés mellett húzták fel tegnap 2—3 óra közt. A hívek ugyan nem sokan voltak — de azért elénekeltük a XC-ik zsoltárt s a XXXIII-iknak az első versét, azután beszédet mondtam (a legelőbben könnyeztek) s imádkoztam. Az intelligentia felekezeti külömbiség nélkül itt volt.”

Aztán folyt az építkezés késő őszig, az asztalos munkákat még decemberben csinálták, de egészen kész ez év tavaszán lett a belső munka, úgy, hogy március 31-ikére kitézte a presbyterium a felszentelést, amire a tiszántúli egyházkerület fáradhatatlan buzgóságú fiatal új püspöke: dr. Ballazár Dezső úr nemcsak eljött, de a templomot zsúfolásig megtöltő nagyközönséget egy könyv nélkül elmondott magas szárnyalású remek szép imádsággal is elragadta a 1912 március 31-ikét felejthetlenné tette egyházunk életében. Ugy főtiszteletű és méltóságos dr. Baltazár Dezső püspök úrnak, mint a felszentelésnél szereplő többi lelkész úrnak, ú. m.: Fekete Gyula nagyikindai, Nagy Károly makói, s Futó Zoltán szentesi lelkész, helyettes esperes úrnak, ki megható szép beszéde és imája után Bereczky László makói lelkész úrral 550 egyént részesített az úrvacsorájában, köszöntet mond a presbyterium. Ugyisint Fekete Márton egyházmegyei főgondnok úrnak is, ki nemcsak megtisztelt bennünket megjelenésével, de az „Orgona alap”-ra 10, azaz negyven koronát adott.

Ugyancsak lelkész jelenté, hogy a templomszentelés alkalmával 129 korona gyűlt be nála a következőktől: Fekete Márton (Szentes) 40 korona, Szajka Kálmán 20 korona, Csák Emilné (Ref. Karácsháza) 10 korona, Hegedűs Zsigmond (Makó) 10 korona, N. N. 5 korona, Könyves Samu (Nagylak) 10 korona, Elek Sándor (Makó) 2 korona, dr. Dózsa Lajos (Makó) 5 korona, Nagy István (Makó) 2 korona, Bittó Istvánné (Budapest) 15 korona, Justh Gyula 10 korona. E 129 koronát átadtam gondnoknak s a makói lapokban megköszöntem.

Lelkész jelentése örvendetes tudomásul vétetik.

Kmf.

Vadas Gyula,
ref. lelképásztor.

Balogi Sándor,
gondnok.

IRODALOM.

Robertson egyházi beszédei. Fordította Czeglédi Sándor. Ára 6 korona.

Egyházi beszédek. II. Irta lic. Rácz Károly. Ára 4 korona.

Bizonyágtételek. Beszédek, bibliamagyarazatok. Kövér Árpád. Ára 4 korona.

Kaphatók Hegedűs és Sándornál, Debreczenben. Hogy bemutalásukkal adósok ne maradjunk (és némileg benső okokból is), azért foglaltuk össze ezt a három beszédgyűjteményt, melynek elseje a brightoni híres lelkész 37 predikációját adja s amelyek közül a második és harmadik magyar tehetségek dolgozatát nyújtja. Lic. Rácz Kálmán megállapodott

író. Mint vallástanár, az ifjúsági isteniszteletek vezetésével is foglalkozik, mint író, a *Szövétnek*-et szerkeszti és mindenképen áldásosan működik. — Amiért itt újra szóba hozzuk, az a lelki rokonság, amely őt bizonyos tekintetben a nagy angol íróhoz fűzi. Erős, törhetetlen evangéliumi hit, ez a Kövér Árpád jellemzése is, ki alig egy pár éve nyert lelkészi állást s ki a debreceni főiskolának volt a tanítványa és egészen fiatal ember. Kiadott kötete mint irodalmi termék is megállja helyét, de főértéke abban van, amit a címe is jelöl, hogy bizonyosságot tegyen arról, milyen lelkészek képződnek nálunk? Minden esetre olyanok, akik magából az evangéliumból tanultak s amit tanultak és tanítanak, azt hiszik is. Robertson *magában* élte át a keresztyénség igazságait, egyénisége mindenütt átesillámlik tanításain és művészi tekintetben is a legmagasabban áll. Nem hiában, hogy a nagy Révész Imre szeme is megakadt rajta. Komolyság tekintetében azonban az egyszerű pápai vallástanár is mellé állítható és ha lelkes ifjaktól várhatunk hozzá hasonlókat, úgy a sajókeszi fiatal pap nevével is fogunk még találkozni. Mostani kötete még csak preludium, de így mindenképen megérdemli, hogy lelkészeink figyelemre méltassák. Még egyet: a Robertson fordító Czeglédi Sándor több szolgálatot tett már irodalmunknak. Kálvin fordításával is, mással is. Ezeket az érdemeket csak fokozta ezzel a kötetel. Kár, hogy hű fordítása itt-ott halványuló és körülírásos. Hogy teljesen adja az író, mindenképen érdeme. (K. F.)

Tanulmányi kalauz hittanhallgatók részére. Irta: *Tschackert Pál*, fordította: *dr. Szlávik Mátyás*. Budapest. Hornyánszky, 1912. Az eperjesi főiskola tudós tanára, a külföldi irodalom jeles ismerője, a belföldi theol. és irodalmi kísérletek hű krónikása, dr. Szlávik Mátyás nagy szolgálatot tett hittanhallgatóinknak, midőn lefordította és közre adta ezt a füzetet, melyet a jogtudományba való bevezetés mintájára egyenesen tankönyvnek is lehetne használni. Legalább mindaddig, amíg a theologiai tárgyakat olyan elvont, olyan skolasztikus módon kezelik, mint manapság. A talpraesett és rendszeres tájékoztatás kiterjed mind arra, amit a hittanhallgatónak tanulmányi célja elérése végett tudni szükséges s bizonyos tekintetben gyakorlati utasításokkal is ellátja. A sorok közt itt-ott felbukkan dr. Szlávik Mátyás középútat szerető, doktrinér szabadelvű, de mindig jóakaratu ábrázata is s ez nem csak a magyar vonatkozások beszövése, hanem bizonyos elvi kijelentések éreztetésére is vonatkozik. Így aposztrofálja a fordító 8. §-ban (a theologia helye), hogy az államnak magának is érdeke a különböző theologiai tudományok egyetemi előadása s ami ezzel egy, theologiai fakultások létesítése. Ilyen ma csak egy van, a rom. kath. theol. fakultás a budapesti egyetemen. Ennek mása lesz, a debreceni állami egyetem református theologiai kara. De hát a többi? Itt a lelkészképzés államosítása volna az igazi orvosság. Az állami képzés mellett a felekezeteknek is meg volna adva a lehetőség, hogy ellenőrizzenek, pótoljanak és válasszanak. A hézagpótló művet ajánljuk lelkészeink, tanáraink és hittanhallgatóink figyelmébe.:

Békesség Nektek! címen egy végtelen kedves és szíveket, lelkeket egyaránt megragadó, nagyon szépen megírt könyv jelent meg *Izsák Aladár* tollából. —

Melegen ajánljuk megvételre, illetőleg elolvasásra mindazoknak, akik ebben a küzdelmes, harcias világban egy nyugvó pontot keresnek fáradt lelküknek. Hat értekezésből áll e könyv: 1. A múlandó élet az örökkévalóság szempontjából. 2. Az ismeretlen Isten. 3. Az isteni szeretet üdv munkája. 4. Istennek fiai — Istennek munkatársai. 5. Nemi különbség — közös elhivatás. 6. Keresztyén felekezetek. A könyv 139 oldalon, igen szép kiállításban Hornyánszky Viktor nyomdájából került ki. Ára bérmentes, ajánlott küldéssel 3 korona 45 fillér. A megrendelés Izsák Aladár református lelkész nevére (Somogyjád) küldendő.

KÜLÖNFÉLEK.

Búval-bajjal . . .

*Búval-bajjal teljes élttem
Egykoron, ha véget ér:
Elnyerem, amit reméltem,
Vár ott jenn a pályabér.*

*Ott van üdvöm az egekben,
Vezéresillagom a hit.
Túl a síron békém lézzen,
Ez a tudat boldogít.*

*Ha keresztekkel látogatsz:
Nem csüggedek, mert tudom,
Hogy országodba befogadsz
Üdvözítő Jézusom.*

*Szülj hát újjá, óh, „Született”
Engem is e szent napon,
Hogy az általad elvetett
Mag keljen ki egykoron.*

*Kikelése boldogítsa
Ezt a sivár életet,
Keblemben lánggra gyűjtsa
Az igaz szeretetet.*

*Jézus, vedd magadhoz lelkem! —
Esdő szívem erre kér —
Búval-bajjal teljes élttem
Egykoron, ha véget ér.*

(Értarcsa.)

Szoboszlai Sándor.

Előfizetési felhívás.

Előfizetést hirdetünk az 1913. esztendővel 33-ik évfolyamába lépő *Debreceni Protestáns Lapra*, a Tiszántúli egyházkerület és a magyar református egyház e régi, kipróbált sajtó organumára. Ha valaha volt, most van legnagyobb szükség arra, hogy az evangélium, a magyar református egyház, az emberi haladás nagy dolgairól nyilvános bizonyosság tétessék s hogy a lelkészi és belhivatalnoki kar igazai mellett nyomtatékos szó emeltessék. Most, az ellenséges táma-

dások özönében van szükség a kitartó védelemre. A megtévesztő szektáskodás évadján a biztos vezetőre. A tíz évenként ismétlődő újjá alakulás előtt az eszmék megvitatására és tisztázására. Az állandó decentralizáltságban a közvélemény irányítására és mérlegbe vetésére. Nagy és magasztos szolgálat ez, amit a protestáns sajtó végez, ez adott erőt nekünk is arra, hogy ez oltáron immár 25 éve áldozhassunk. Az előtt mint író és munkatárs, nyolc év óta mint szerkesztő és kiadó. Ez idő alatt sok eseményeket átéltünk, sok nehéz harcokat megharcoltunk, de szent vallásunk és az emberi haladás iránti hitben, lelkes- és emberlársaink iránti bizodalomban soha meg nem lankadtunk és a reformáció szabadelvű hagyományainak, a demokratikus haladásnak mindig őszinte és rendületlen hirdetői voltunk. Abban, ami ránk volt bízva, és amit magunkra vállaltunk, híven megállottunk. És talán nem is minden siker nélkül. Istennek legyen hála és Isten után azoknak, akik más egyházkerületekből is hozzánk csoportosultak és úgy is, mint munkatársak, úgy is, mint előfizetők a lapot fenntartani segítettek. Ezt a pártfogást kérjük ezutánra is és jelentjük, hogy lapunk előfizetési ára marad a régi (egy évre 12 korona (Amerikába 15 korona), felévre 6 korona, negyedévre 3 korona). Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba, Nyomtató-utca 9. sz. küldendők.

A Debreceni Protestáns Lap szerkesztősége és kiadóhivatala.

*

Halálozások. Gróf *Csáky* Albin, az ország volt közoktatásügyi minisztere, szabadelvű gondolkozásáért általánosan tisztelt nagy emberünk, hosszas betegség után Budapesten elhunyt. — Ismételt gyásza volt a sárospataki testvér főiskolának. Külföldön elhalt nagy reményre jogosító, ifjú jogakadémiai professzora: dr. *Csiky* Kálmán és elhalt Nagyváradra költözött, nyugalmazott tanára, *Homolya* István. Iskolánk gyászát és részvétünket ezúton is kifejezzük úgy a sárospataki főiskolának, mint a bánatosoknak.

Tanulmányi út. Kiss Ferenc, az alsószabolcsi református egyházmegye volt n. é. esperese, püspökladányi lelkész, a debreceni főiskolában az újonnan felállított VI-ik tanszékre kiválasztott theologiai tanár, amint értesülünk, a karácsonyi ünnepek után hosszabb külföldi tanulmányi útra indult. Megfogja látogatni és tanulmányozza a nagyobb városi egyházak gyakorlati berendezkedését és egyházársadalmi szervezetét. Hosszabb időt töltt Hallében és Berlinben. Tanulmányi útjáról, annak eredményéről lapunk is ad értesítést. Birjuk ígéretét, hogy leveleivel felfog keresni bennünket. Várjuk ez ígéret teljesítését és szerencses útát kívánunk neki a messze idegenben. És egészséges visszatérést mindenkinek felett.

Orgonaszentelés. Szép ünnepélye volt a felső-józsa református egyháznak folyó hó 22-én. Ország Sándor és Fia cég által készített orgonáját avatta föl. Az orgonán az ünnepély alkalmából Nagy András debreceni kántor játszott: úgy művészi játékával, mint különösen ritka kellemességű hangjával valósággal elragadta a templomot zsúfolásig betöltő közönséget. Majd a helybeli lelkész tartott lendületes alkalmi beszédet.

Karácsony. Gyermekekfejek képviselik a nemzetek fáján a virágbimbót. A derűt, az ártatlanságot, a reménységet. Bármilyen vihar fenyegetse is: amíg a nemzet mosolygó gyermekszemekkel tekint a jövőbe, addig élni, virulni és gyümölcsözni fog. Valahányszor idő előtt kifáradt gyermekszemek örökálmra esukódnak, sívárabb lesz a jelen és szegényebb a jövő. Minden egyes gyermekkoporsó a boldog remények és életörömök egész világát viszik sírba. A magyar társadalom legnagyobb szégyene és legfájdóbb csapása az aránytalan nagy gyermekhalandóság, amely évről-évre elfonnyadt és letiprott emberbimbókkal borítja a földet. A tudatlanság, a közömböség és a szűkkeblűség szörnyű aratást tart a magyar gyermekek közt. A *Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület* arra a munkára vállalkozott, hogy szervezze a társadalmi erőket a beteg gyermek védelmére. A társadalom vegye erős karjára a szenvedő kicsinyeket, védje meg a védteleneket, mentse meg a veszendőket a szeretet gyöngédségével és a tudomány erejével. Karácsonykor, a boldog gyermekek ünnepén arra kérjük a közönséget, emlékezzék meg a boldogtalan gyermekekről is és adakozzék második intézetünk, a budai gyermekszanatórium javára. Abból a nagy és forró szülei szeretetből, amely most a család vidám kedvencei felé fordul, hadd vegyék ki részüket azok a gyermekek is, akik elhagyatottan szenvednek. Minden adományt, a legszerényebbet is hálás szívvel fogadunk. A pénzetek gyermekkönyveket szarít fel és mosolyt fakaszt a fájdalomtól sápadt ajkakra. Gondoljatok erre és adakozzatok!

Herczegh Ferenc.

Az istvándi karácsony. Alig múlt egy éve, hogy a túristvándi új pásztor nyája közé ment és elfoglalta szép állását s ime már ez év karácsony ünnepén a legkedvesebb meglepetésben részesült a nép és a presbyterium részéről. Ünnepi istentisztelet után az istvándi nők egy díszes süveget, az egyháztanács tagjai pedig egy remek bibliát nyújtottak át a könyekig meghatott lelkésznek. Ritka dolog ez, egy évre a választás után. S ami még jobban megaranyozta e szép jelenetet, az volt, hogy a lelkész istenes szavaira a jelenlevők hat koronát adtak össze a török sebesültek javára. Ime a túristvándi 600 lelket számláló gyülekezet karácsonya mindenképen szépen sikerült, derék fiatal lelkésze, a mi atyánkfia Tóth Sándor pedig igazi karácsonyi meglepetésben részesült. Menjen is erőről-erőre a gyülekezet és nyereségről-nyereségre a pásztor.

Örvendetes izenet. Az evangéliom után örvendetes izenet mindaz, ami régi reménység és jogos vágyakozás betelésére, mindaz a mi nehéz sorsunk könnyebbitésére vonatkozik. Ilyen volt a református lelkészi kar fizetés rendezésének a kérdése. Ennek ügye a jövő 1913. évvel hatalmas lépéssel megy előre. Amint tudva van, még mielőtt erre nézve az országos törvény betérjesztelnék — a közokt. és vallásügyi miniszter folyóvá teszi a 400 koronás korpótléket, sőt az sem lehetetlen, hogy a kettős, tehát 800 koronás korpótléket teszi folyóvá. Természetesen csak azoknak, akik 5, illetve 10 éve, hogy rendes lelkészi állomáson szolgálnak. Vallástanári, kápláni éveket nem vett figyelembe a miniszter. Elég hibásan, de mit szóljunk akkor, midőn valahára oly régi és jogos kívánságokat teljesít és olyan kiáltó visszaéléseket óhajt orvosolni. Csak orvosolná és teljesítené is már. Ebben nem lehet semmi gát. A nyilvántartások megvannak, a kimutatások felmentek, csak a folyóvá tétel van hátra. Reméljük, hogy ez sem késik már soká és a karácsonyi híradás után meg lesz nem-sokára a tényleges valóság is, melyhez egyenként és külön-külön boldog új évet és sok szerencsét kívánunk.

A Gyermekszanatórium karácsonya. A Gyermekszanatórium mozgalom élén mint fővédnök *Hohenberg Zsófia* hercegnő és mint kormányzó gróf *Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszter állanak. Napjaink ezen kétségkívül leghumánusabb mozgalmanak vezetői most oly kérelemmel fordulnak az ország társadalmához, hogy szegény és gazdag egyaránt nyissa meg szívét, amikor saját gyermekének karácsonyfáját díszíti és gondoskodik anyai, apai szívének boldogságára szánt kisdédének örömről, gondoljon némi adománnyal a védtelen gyermekvilágra, amelynek megmentését tűzte ki feladatául a *Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület*. A most szervezés alatt álló *Budapesti Zsófia Központi szanatórium* javára karácsonyi gyűjtést engedélyezett *Lukács László* belügyminiszter és annak érdekében fordul *Hercegh Ferenc* „Karácsonykor” című, lapunk más helyén leközölt szózatában a társadalom nagylelkűségéhez. A Gyermekszanatórium Egyesületnél a tagok lekötelezettségei a következők: a rendes tag 10 évre évi 5 korona tagdíjat fizet; pártoló tag, ki egyszerismindenkorra legalább 100 koronát ad; az alapító tag legalább 1000 korona alapítványt tesz és ezt legfeljebb 5 év alatt befizeti; ágyalapító az, aki 10,000 (tízezer) korona alapítványt tesz. Az ágyalapító jogosítva van abban a szanatóriumban, melynél ágyalapítványát tette, egy ágyat évenként díjtalanul az általa ajánlott beteg számára igénybe venni. Az alapítványok közvetlenül gróf *Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszter címére, Budapest, Vas-utca 10. intézhetők. Bejelentő leveket a központi iroda Budapest, Stáhly-utca 15. küld.

Az olvasókhöz. Bizalommal kérjük lapunk olvasóit, a nagytiszteletű lelkész és gondnok urakat, hogy

a hátralékos előfizetési pénzeket és hirdetési díjakat posta fordultával beküldeni méltóztassanak. Itt az év vége és mi eddig a lapnyomatás költségeire egy fillért sem fizethettünk. Rendkívüli helyzet ez, mely sokáig fel nem tartható. A lapban mi tehetségünk szerint vitézkedünk és a védfalakon hűséggel őrt állunk. Azt sem mondhatjuk, hogy sikertelenül, hiszen napról-napra többen sereglenek az írók közül is, az olvasók közül is hozzánk. Csak a pontos fizetést illetőleg van baj s ime éppen ezért keressük meg azokat, akiket illet, hogy a hátralékokat mielőbb beküldeni szíveskedjenek. A *Debreceni Protestáns Lap kiadóhivatala*.

Három királyok. A karácsonyi ünnepkörhöz hozzátartozik a három király, vagy három próféta legendája is. Nagyobb események alkalmával rendszeren szerepelnek ezek a próféták. Ilyen volt Bálám, ilyen volt Simeon és ilyenek voltak a napkeleti mágusok is. A mostani karácsonyi ünnepek előtt is felmerült valami hír három ősz nagy szakállú vénről (javíthatatlan rajongókról), akik állítólag a délvidéken azzal járták be a falvakat, hogy eljött már az igazi karácsonyi király, avilágszabadító. A próféták egyike zsidó rabbinus, a másika mohamedán hodza, a harmadik valami görög kalugyer lett volna. Mindnyájan a mi Urunk, Jézus Krisztus messiás voltát hirdették. Akiről azzal a vallomással is tanúbizonyságot tettek, hogy a benne való hit folytán egymást szeretni megtanulták. Lehet, hogy valami délvidéki betlehemesek szolgáltatták az anyagot e híradásra. De lehet az is, hogy csakugyan akadt három más-más felekezeti jámbor, akikkel az evangéliomi örvendetes üzenet annyira megkapott, hogy most egész életök betlehemjárásban telik. Csak az a sajnálatos, hogy a mi Urunk Jézus Krisztusnak szabadító gyanánt való ilyen egyetemes elismerése a modern világnézet szemében csak rajongás számba megy s hogy az akkor történik, midőn napkeleten gyilkolják egymást a nemzetek. De még így is van valami megható abban, hogy három rajongó (egy zsidó, egy mohamedán és egy keresztyén pap) a délvidéken valahol a megígért szabadító eljövételét hirdeti.

Müller J. Dávid. Híres német tudós volt: a napokban elhunyt dr. Müller J. Dávid, ki a nagy bécsi egyetemen, az arab, aram, szír és asszír nyelveket tanította. Nem elégedett meg azzal, hogy csak úgy könyvből, elméletileg alapozza meg tudományát, elzarándokolt a messze keletre is és elsajátította, amennyiben ez lehetett (az asszír, aram kihalt) magát az élőnyelvet is. Hogy pedig azután se felejtse azokat: valóságos keleti környezettel vette magát körül s állandóan szír nyelven beszélő ifjakat tartott maga körül. Nevezetes volt tanítási methodusa is. Hallgatóit alig egy két előadás után mindgyárt munkába fogta és a kiadott szöveget velök fordította. Így tett azokkal a debreceni fiúkkal is, akik tőle hallgatták a szent nyelveket. A szánszkrítással foglalkozók akkor még Münchenbe mentek, most már mindegyiknek Berlin felé visz útja. A mi időnkben az asszirológia terén is ő volt az első. Mi is őt hallgattuk s s annál is inkább, mert mint afféle keleti faj, a tudós

tanár minket, magyarokat is szeretett és irántunk sok előzékenységgel tanúsított. Kegyelettel őrizzük emlékét s kívánunk neki esendes nyugodalmat.

A békésháti református egyházmegye szavazatbontó bizottsága 1912 december 20-án, Szentesen tartott ülésében bontotta fel az egyházak által az egyházmegyei tisztségekre beadott szavazatokat. Beadatott 48 egyházból összesen 100 szavazat, amelyekből az esperesi állásra Futó Zoltán szentesi református lelkészre adatott 99; Dombó Lajos gyulai református lelkészre 1 szavazat. Egyházmegyei gondnok Fekete Márton udv. tanácsos, orsz. gyűlési képviselő lett 100 szavazattal. Egyházmegyei egyházi tanácsbírák lettek: Papp Imre hódmezővásárhelyi lelkész 100, Fekete Gyula nagyikindai lelkész 99, Szabó János köröstarcsai 99, Szaboleska Mihály temesvári 98, Tereh Gyula hódmezővásárhelyi 92, Csapó Péter öcsödi 92, Nagy Károly makói 92, Darabos Sándor békésszentandrászi 88; Bereczk Sándor szegedi 85, Gachal János torontárvásárhelyi lelkész pedig 74 szavazattal. Egyházmegyei világi tanácsbírák lettek: Baksa Lajos dr. 100, Bartóky József dr. 99; Szegedy Kálmán dr. 99, Zsiros Lajos dr. 99, Csathó Zsigmond dr. 98, Pogány Károly 98, Szabó Emil 98, Bán Zsigmond dr. 89, Kovács Sebestyén Aladár 80, Széll Gyula dr. 66 szavazattal. Egyházmegyei egyházi főjegyző lett Tóth József körösladányi lelkész 97, világi főjegyző lett Széll Gyula dr. 98 szavazattal. Egyházmegyei egyházi aljegyzők lettek: Harsányi Pál 86, Györfly József 84, Kiss László 65 szavazattal, világi aljegyzők: Somlyódi István 100, Domokos István 90 és Eördögh Árpád 77 szavazattal.

A máramaros-ugocsai református egyházmegye tisztikarára beadott szavazatokat e hó 7-én bontotta fel a szavazatbontó bizottság, melynek tagjai voltak: Szűk Sándor verbőcezi református lelkész elnöke mellett Szentpály Miklós alispán főgondnok és Komáromy Lajos egyházi főjegyző. A tisztikar egészben a régi maradt. Megválasztották tehát újból egyházmegyei gondnoknak György Endre volt földmivelésügyi minisztert, esperessé Biky Ferenc nagyszőlősi lelkészt, kikre minden presbiterium egyhangulag szavazott. Lelkészi tanácsbírák lettek: Bihary Lajos salánki, Bodnár Béla tamásváraljai, Nagy Endre hosszúmezei, Sarkány Lajos feketárdói, Sarkadi Mihály tiszaujlaki és Tóth Ferenc técsői református lelkészek. — világi részről Marikovszky Menyhért ny. főgimn. tanár, Szöllőssy Antal m.-szigeti polgármester, Szegedy Gyula máramarosszigeti ügyvéd, Szentpály István ny. alispán, Nagy József halmi-i és dr. Tóth Jenő nagyszőlősi árvaszéki elnök. Lelkészi főjegyző lett Bihary Lajos salánki lelkész, aljegyző Szabó Lajos nagytarnai lelkész, világi főjegyzővé dr. Kun Béla debreceni jogakadémiai tanár, aljegyzővé dr. Gergely György m.-szigeti jogtanár választották meg. A következő választás 1922 őszén lesz.

Felhívás az igazgatótanítókhoz és iskolaszéki elnökökhöz. A mi rendtartásunk megengedi, hogy az iskolai beírás díjak terhére iskola könyvtárak és egyházi lapok is megrendelhetők legyenek. Ezen rendelkezés folytán lehetővé válik, hogy ott, ahol több tagból áll a tanítói-kar, a *Debreceni Protestáns Lap*-ot is olvassák a tanítók.

Kath. theologiai tanárok állami fizetéskiegészítése. A tudós embereket nem igen szeretik a pópisták (ezért nem kell félni a kath. egyetemtől) legalább ezt igazolja azon körülmény, hogy a kath. theologiai tanárok fizetése 1200 és 3500 korona között ingadozik. Igaz, hogy néhol, mint internátusi előjárók némi-nemű ellátásban is részesülnek s valami szerény tiszteletdíjat is kapnak, de ez nem megy 400—600 koronán felül. Ez az oka, hogy most a püspöki karhoz emlékirattal fordulnak, melyben fizetésük rendezését kérik. A püspöki-kar, mint testület még nem nyilatkozhat hivatalosan a kérelem tárgyában, de az, ami eddig kiszivárgott, magában sem biztató annak eredményére nézve. Annyi tény, hogy a nagy javadalmasok nem hajlandók semmi áldozatot hozni e célra. Amire rávehetőek volnának legfeljebb az, hogy megengedik miszerint a theol. tanárok az állami fizetéskiegészítést igénybe vehetik. És erre állítólag kész is a miniszter. Semmi kifogásunk az ellen, hogy a tényleg nyomorgó kath. theologiai tanárok tiszteletes fizetést nyerjenek, csak az a kívánságunk, hogy ne történjék ez a helyes és méltányos rendezés a protestáns felekezetek megrövidítésével és a vallás-egyenlőségi elvek megtapodásával. Már pedig ez történik, ha a fizetést az állam adja és úgy adja, hogy a prot. theologiai tanárok fizetéséhez meg nem járul. Sokkal helyesebb volna a lelkészképzés államosítása. A tanárokat fizetné az állam, mi pedig az eddig alapok terhére ingyen neveltetnénk papjelöltjeinket. Mindaddig, amíg a *szabad egyház szabad államban* elve meg nem valósul, az államsegélyt igénybe kell venni és pedig mindenütt, ahol erre jogcím és lehetőség kívánkozik. Az a körülmény, hogy a kath. egyház még a theol. ak. tanárok részére is kész igénybe venni e segélyt, felettébb tanúságos reánk nézve, akik középiskoláink, leányiskoláink, tanítóképezdeink számára se szívesen kérjük, felsőbb iskolánkat meg egyenesen a magunk költségén tartjuk. Itt már csakugyan az az elv áll, hogy vagy mindent, vagy egyet se.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat

Az alsószabolcs—hajduvidéki egyházmegyébe kebelezett püspökladányi református egyház lemondás folytán megüresedett lelkészi állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom:

1. Lakás 1 kat. hold 400 □-öl beltelekkel.
2. 76 kat. hold 829 □-öl szántóföld.
3. 12 darab sertés járás.
4. 1877 K 92 fillér készpénz.
5. Stóla.

Az állomás 1913. év szeptember 1-én elfoglalandó.

Megváltandó beruházások: Tornyosi szőlő 503 K 48 fillér, továbbá az átadandó gyümölcsfák s termőborok váltsága.

A pályázati kérvények lelkészi oklevéllel és a saját esperesök által a pályázati hirdetés közlése után láttamozott szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve 1913 január 6-ig Kiss Ferenc espereshez Püspökladány (posta helyben, Hajdu megye) küldendők.

Kelt Debrecen, 1912 december 11.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Cs. és kir. szab. Amerikai Cottage-szivolégrendszer

Harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA

Budapest, X. Delej-utca 25. szám.

(Tisztviselőtelep.)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Részletfizetésre 8 K-tól feljebb.

Tanerőknek s lelkészeknek külön :: százalékgedmény. ::

Pedálos harmóniumok mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel templomok, szemináriumok részére s mint gyakorló orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.
Kérjen árjegyzéket pianók és pianókról.

Pályázat.

külterületi (tanyai) református *hitoktató lelkészi* állásra a *makói* egyházban.

Fizetés évi 2000 (kettőezer) korona havi előleges részletekben a református egyház pénztárából.

Évi 600 (hatszáz) korona lótartási átalány.

Kötelesség : 8—10 tanyai iskolában a református vallás és énektanítás heti 16—20 órán.

Minden vasárnap délelőtt más-más iskolánál istentisztelet tartása s a belmisszió munkájában segédkezés.

Az állás lehetőleg 1913 január 1-én elfogalandó, mely most még ideiglenes, de szervezés alatt áll.

Pályázati kérvények alulírotthoz folyó évi december 27-ig beküldendők ; az azontúl érkezők figyelembe nem vétetnek.

Nagy Károly,
elnök lelkész, kir. tan.

Pályázat.

A *szamosbecsi* református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet elemi népiskolai és *kántor-tanítói* állás betöltésére.

Az állás javadalma :

1. Tisztességes lakás melléképülettel és kerttel.
2. 10 kat. hold szántó föld, 2 kat. hold legelő föld, adóját az egyház fizeti.
3. 10 köböl búza vagy ennek megváltási ára.
4. 4 öl tűzifa vagy megváltási ára.
5. 598 korona államsegély.
6. 114 korona tandíjváltás.
7. Korpótlék.

Kötelessége a 6 osztályú vegyes iskolában a növendékeknek a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerinti tanítása, úgyszintén az ismétlő-iskolás gyermekek tanítása ; kántori teendők végzése ; a lelkész akadályoztatása esetén a templomi szolgálat végzése.

Pályázhatnak okleveles férfi tanítók.

Pályázati határidő 1913. évi január hó 15.

Az állás a választás után azonnal elfogalandó.

A szükséges okmányokkal felszerelt kérvények a fenti határidőig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Szamosbecs (Szatmár megye), u. p. Csenger, 1912. évi december hó 10.

Szitha József,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A debreceni református egyház felsőbb leányiskolájánál betöltendő egy, lemondás folytán megüresedett rendes tanári állás.

Pályázhatnak református vallású közép-

iskolai tanárok, kik magyar-német szakképesítést igazolnak.

Az állás javadalma heti 20 órán való tanítás kötelezettsége mellett: a fenntartó egyház részéről 2400 korona törzsfizetés, melyhez a törvény által megszabott állami fizetékiegészítés járul; 200 korona ötévenkénti korpótlék és mint lakáspénz, a mindenkori törzsfizetés- és korpótléknak negyedrésze.

A pályázók szabályszerűen felszerelt folyamodványukat 1912 december 31-ig terjesszék be a debreceni református felsőbb leányiskola igazgatóságához.

Ha az állás alkalmas pályázó híján egyelőre helyettes tanárral töltetnék be, úgy annak évi fizetése 1600 korona, illetve ez összegnek a tanév hátralevő részére eső hányada.

A megválasztott köteles az állást azonnal elfoglalni.

Debrecenben, 1912 december 9-én.

K. Tóth Kálmán
az igazgatótanács elnöke.

Koncz Aurélné,
igazgató.

Dr. Márk Ferencz,
iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetés.

A békési ref. egyház V—VI. osztályú fitanítői állására pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1. Ezer korona készpénz az egyház pénztárából évnegyedenként előre kiszolgáltva. — 2. Lakbér fejében Kettőszázötven korona. Nős tanítóknak 300 korona. — 3. 200 korona ötödéves állami korpótlék.

Kötelessége: az V—VI. elemi osztályú gyermekek tanítása, az egyházkerületi tanterv szerint. Urvacsoaraosztás alkalmával a lelkésznek segédkezni.

Presbiterium a tanítót, fizetésének épségben tartása mellett, más tanszékre áthelyezheti. — A lakbérben bennfoglaltatik a tanító kertilletménye is.

Katonai kötelezettségüknek eleget tett tanítók a választásnál előnyben részesülnek.

Pályázati határidő 1913. év január hó 10-ike, amely ideig a pályázatok alólírt iskolaszéki elnökhöz beadandók.

Az állás 1913. év február hó 1-én elfogalandó.

MANDEL LIPÓT DEBRECZEN.

THE VERA

American Shoe

Kérje
képes ár-
jegyzékem.

Elsőrendű
cipők raktára.

Bevésett
szabott áruk.

Nagy választék.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

Helyi
és vidéki
Telefon
352.